

247253

108/1942
XXIV. ÉVFOLYAM

1942. 2. SZÁM.

Az Út

folyóirat a lelkipásztori
és nevelői munka számára

Alapította: **Ravas László**

BCU-Cluj / Central University Library Cluj

T A R T A L O M

- Az Ige tükrében. Tetszeni.** (I. L.)
Prédikáció-vázlatok. (Orth Győző.)
Az egyház János apostolnak Mennyei Jelenéséről való könyvében. (László Dezső.)
Megfér-e a természet rendjében a csoda? (T. S.)
Miképpen hozható összhangba a ref. keresztényen családi és iskolai nevelés? (Kali Sándor.)
A körösfői népfőiskolai tanfolyam. (Tőkés T.)
Gyakorlati tanítások. (Kovács Lajos.)
Adatok, megjegyzések. (I. L.)
Gyakorlati tanácsok. (Kovács Lajos.)
Irodalom.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 6— PENGŐ. — EGYES SZÁM ÁRA 50 FILLÉR.

A „Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből“ o. füzet sorozat legújabb száma:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Irtá: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1 — Pengő. BCU Cluj / Central Library Cluj

Még kapható:

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7 — P

Tűz és Só

címen jelent meg Sipos Géza prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4 — Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Úr jámbor szolgálója.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Tetszeni.

Gal. 1 ; 10.

Ebben az igében nem olyan tetszésről van szó, amikor az ember a maga érdekében, azért, hogy az embereknek kedveskedjék, akar hozzájuk alkalmazkodni. Természetes, hogy ez elítélendő és megvetendő, noha itt is felmerülhet a kérdés, mennyiben kell nekem okvetlenül visszautasítani a más befolyását, véleményét, hatását s hogy feltétlenül elítéljük-e azt, aki nem tudja magát a más hatása alól kivonni. De most nem erről kell beszélni.

Mert Pál az olyan emberek tetszésének keresése ellen tiltakozik, akik nem a maguk akaratát, — legalább is felfogásuk szerint — nem emberi véleményt képviseltek s céljuk nem az volt, hogy emberi érdekeket szolgáljanak, hanem, hogy Isten ügyét szolgálják. Mennyiben kell magában az Ige szolgálatában az emberek véleményére adni, hozzájuk alkalmazkodni? Mennyi szerepe van az Igenek való megelégedettségben (annak, sőt az szívesen, örömmel hallgatják az emberek? Lehet e helytelennek és tévesnek állítani, ha azért, hogy az Ige hatékonyabb és szívesen fogadott legyen a lelkek előtt, felhasználjuk azokat a módokat, amelyekkel azt ilyené tehetjük számukra? El kell-e ítélni azt, aki Isten Igéjét úgy tudja hirdetni, hogy azt örömmel fogadják az emberek?

Még súlyosabb ez a kérdés éppen a mai időben. Ma annak van keletje és hatása, ami tud az emberekhez alkalmazkodni. Ma a tömeghatások idejét éljük, az emberek szeretnek úgy gondolkodni, mint a többiek, valami félelem vesz erőt rajtuk, ha nem azt mondják, nem azt teszik, nem azt gondolják, mint mások, ha egyedül maradnak a véleményükkel. Azután ma ezerféle munka, mozgalom, terv és gondolat foglalja le az emberi lelkeket. Amelyik ezekhez nem hasonul, annak a sorsa az, hogy kihull a tudatból, érvénytelenné válik, leperreg az emberekről. Nem helyesebb-e Isten Igéjét úgy mutatni meg, ami éppen ezek között egyik és a legmagasabb gondolat? Nem éppen előmozdítja-e az Ige hatását, ha beleillesztjük a többi, az emberi életet kormányzó erők közé, mint a leghatalmasabbat és legnagyobbat és így adjuk meg neki a szükséges segítséget, így nyitjuk meg előtte a lehetőségeket?

Pál az embereknek való tetszés gondolatát egyenesen és határozottan a Krisztus szolgálatával állítja ellentétbe. „Ha még — mondja — embereknek akarnék tetszeni, Krisztus szolgálja nem

volnék!" Úgy látszik tehát, hogy minden emberi tetszéskeresés magával a Krisztus szolgálatával áll kibékíthetetlen ellentétben. Nemcsak akkor — hiszen a jelen eset is az volt — mikor ezzel a szolgálattal tudatosan szembenáll, hanem akkor is, mikor az emberek tetszése éppen a Krisztus ügyének látszólagos előmozdítására volna felhasználható. Pálnak kevés kellett volna, hogy megnyerje azokat, akik ellen harcol. Csak egy pár szó engedmény, csak egy „is” szócska és az emberek tetszésének megnyerésével — legalább emberileg úgy látszik — a Krisztus ügyét szolgálhatta volna azok között is, akik most elzárkóztak előle. De ő nem volt erre hajlandó. „Nem engedtünk, egy pillanatra sem” — mondja másutt. Az ügy szolgálata kizárólagos. Nem lehet elegyíteni semmivel. Nem ismer „is”-t, csak „vagy”-ot.

Van még egy dolog, amit itt meg tudunk látni. Pál másutt az emberekről nem nyilatkozik ilyen elítélően. Azt mondja: „zsidónak zsidó, görögnek görög lett”, hogy mindenképen megnyerjen mindeneket. Elgondolhatjuk, ha végig próbáljuk képzelni az ő munkáját, milyen finomsággal, milyen gyöngédséggel járt el amellelt, hogy soha nem engedett a lényegből: Az Ige feltétlen tekintélyéből. Amikor szólani kellett, tudott erős és kíméletlen lenni a tévelygés és bűn eilen: „nem engedünk neki!” de tudott gyöngéd és finom lenni a lélekkel szemben: „mint szerelmes gyermekeimet intelk!”

Ez az, amit látni kell ebből az Igéből. Egy percnyi megalkuvásnak sincs helye, mikor az Igéről, de csakugyan arról van szó. De minden szeretetnek és gyöngédségnek helye van, mikor a lélekről van szó, arról a lélekről, akit Isten ebben a kemény és mégis gyöngéd, ebben az elérhetetlen és mégis hozzánk lehajolt Igében keres.

I. L.

Prédikáció-vázlatok.

Az igaznak szenvedése.

Luk. 16 : 19—31.

Kommunisták ezt a textust eképpen szokták magyarázni: A burzsujoké a földi, a prolétároké az égi mennyország. Nem, mondják gúnyosan, inkább legyen fordítva, legyen a földi a mienk s övék a mennyei. Az alapigének nemcsak ez az éléreállított társadalomelméleti kiforgatása, de minden olyan beállítása téves, amely akár az Isten előtt való érdemszerzés lehetőségének a gondolatát, akár pedig a földi javak birtoklásának önmagában való bűnösségét és egyáltalán bármiféle gazdasági elméletet próbál belőle ki-magyarázni.

Jézus mindenekelőtt azzal a zsidó farizeusi felfogással száll itt szembe, mely az élet minden csapását valamely, az illető egyén által elkövetett bűn büntetésének tekint. Lehetséges tehát az igaznak szenvedése is! (Gondoljunk Jób könyvére) Nem azért került Lázár a mennybe, mert szenvedett, hanem azért, mert Isten őt elválasztotta és ennek tudata, Istenbe vetett hite, a földi élet külső körülményeire való tekintet nélkül elevenen élt benne (s ez nyomorúságos élete ellenére is kétségtelenül boldoggá tette s enyhítette földi kínjait) A gazdag ember példájában azt látjuk, hogy nem a külső, a látszatélet a döntő az ember életében, — mert feltehetjük, hogy buzgó, vallásos zsidó volt — hanem a szívnek odaáldozása az Úrnak. (Zsolt. 51 : 19) Jézus itt beleharsogja a zsidók fülébe, hogy a Törvény egymagában nem üdvözlt. Az a rettenetes ellentét, ami a gazdag és Lázár között fennállott, a szívnek, a szeretetnek a kiáltó hiánya a gazdagnál ezt példázza. Másik gondolat lehet ezzel kapcsolatban az, hogy a gazdag szívtelensége, könyörtelensége egyenes következménye az ő hitetlenségének, melynek utolsó stációja átnyúlik a halál utáni életbe és a kárhozatba torkollik.

Egy másik központi gondolat az alapigével kapcsolatban a halál utáni élet kérdése. Itt könnyen elkalandozhatunk. Legjobb itt szívünkbe véteni Kálvin magyarázatát, amely szerint Jézus azért beszélt a lelkekről úgy, mintha szemeik, ujjai stb. volnának, hogy a mi értelmünkhöz közelebb hozza azt, amit ki akar fejezni, hogy a hívő lelkek a halál után boldog életet élnek Ábrahám kebelében.

(Ezt a hasonlatot úgy kell értenünk: a hívők közösségében, akik azonban Krisztus váltása után már nem Ábrahám kebelében, hanem Krisztusban, a Fejben találkoznak, gyűjtetnek egybe, tehát Krisztus kebelén), a gonoszok pedig borzalmas szenvedésekben gyötörtetnek, és ezt csak fokozza saját gonoszságuk érzése és a hívek mennyei állapotának látása.

Végül egyik legszebb izenete fentti Igének az, amely örökre eltiltja a szellemidézést (27—31. versek) és amely az üdvösségre vezérlő egyetlen lehetőséget állítja elénk: Isten Igéjének a hallgatását. (V. Mózes 18:9—15.)

(Véleményem szerint a gazdag és Lázár története feltétlenül két prédikációban dolgozandó fel.)

A kereszttérhetetlensége.

Luk. 18:31—34.

Közeledett az idő, amelyben Jézusnak véghez kellett vinnie nagy művét. Tudja, hogy nagy szenvedések várnak reá, de kész mindent vállalni, amit az Atya rendelt a bűneiben oly szerencsétlen embertestvér megváltására.

Csak tanítványai felől aggódik, akiket most is azért rendelt maga mellé, hogy mint legközvetlenebb tanúit készítse elő őket a bekövetkező nagy eseményekre. Aggódik felőlük, mert emberi mivoltuknál fogva teljességgel érthetetlen számukra a kereszttér, ami Krisztus profeciáiból már eddig is rájuk vetette árnyékát. Látják, hogy ahol Jézus megfordul, ott a bűnösök megérnek, a betegek meggyógyulnak, mindenütt győzedelmes, sugárzó élet támad. Csoda-é, ha ezek nyomán a szívekben soha nem érzett boldogság fakad, — ha ebben az állapotban jól érzik magukat. És minél inkább felismerték Jézusban az élő Isten Fiát, annál érthetlenebbé vált számukra a kereszttér való beszéd. Mert hogyan hihető, hogy akinek olyan isteni hatalma van, mint Jézusnak, — a gyalázat fájára adva magát, hajtsa végre a megváltás művét.

Jézus azzal készíti elő tanítványait, hogy leplezetlenül megmondja nekik, hogy mi vár reá ott, ahová most mennek: Jeruzsálemben. A tanítványok ugyan még nem értették Jézus szavait. De ezeknek a szavaknak a magvetése akkor kelt ki, mikor a jövődől események bekövetkeztek. Ma még túlságosan Jézus tanításának, földönjárásának külső eredményeit, következményeit látják és nem értik még minden gyógyításnak, minden jelnek, csodának a belső okát: Isten megbékülését a világgal — a váltásigot.

A fentti történet Márknál annyiban tér el, hogy ott már útban vannak Jeruzsálem felé és az evangélista azt is megmondja, hogy a tanítványok féltek. Vagyis tudták, hogy Jézusnak sok ellensége él Jeruzsálemben, tehát tudhatták, hogy Jézus jövődölésének komoly alapja van. De annál kevésbbé értették, hogy miért kell akkor Jézusnak „a veszedelembé rohanni.” (Szép vonás a tanítványok részéről, hogy mégis Jézussal mennek.)

A keresztről való beszéd előttünk is érthetetlen. Amikor Isten Szentlelke megvilágoslt: értjük csak meg.

A szezeletkő.

Luk. 20:9—19.

Jézus ezt a példázatot mintegy válaszképpen mondotta el a főpapok és írástudók kérdésére (hogy kitől vett hatalmat), amellyel okot akartak teremteni elfogatására. Jézus kitér a közvetlen felelet elől és példázatban válaszol, ugyanakkor pedig küldetéséről is ismételtelen bizonyosságot tesz. Válaszában világosan megmondja, hogy kitől van neki hatalma, kicsoda ő: A Szőlő gazdájának, tehát Istennek Fia, — a Szezeletkő (a Messiás), akire Isten az Ő Anyaszentegyházát felépíti.

A példázat elmondásának főcélja tehát az ő küldetésének valódiságáról való bizonyoságtétel, amellyel elő akarja készíteni a népet és elsősorban azokat, akik követői voltak, — bekövetkező halálának módjára. Mert hihetetlennek látszott volna, hogy az egyház előjárói visszautasítsák Krisztust (Kalvin). Jézus rámutatott arra, hogy a szőlő ura Isten, (aki akkor plántálta a szőlőt, amikor szövetséget kötött Izráellel), az önző és jogbitorló munkások (papok) ellenőrzésére, a munka előbbvitelére időnként elküldte a maga szolgálóit (prófétáit) és *hogya ezeket megölték, nem lesz érthetetlen, hogy őt is megölik*. Hogy ezt még jobban megvilágossítsa előttük, a Zoltárok könyvéből idéz, *hogy az építők megvetették, az lett a szezeletnek fejevé. (Dávidot is megvetették a nép előkelői)*. Ezzel ugyanakkor azt is kifejezi, hogy hiába ölik meg a Fiút, az örökség el nem vétetik tőle és Isten mégis Reá építi az ő Anyaszentegyházát. — Egy másik gondolat: Hogy az ember a megváltás művéhez még csak azzal sem járulhat hozzá, hogy felismeri: Ki a Szezeletkő.

A példázatból másfelől Jézus mélységes fájdalma is kiscsindül népe vezetői, a főpapok rettenetes vakúsága miatt, hogy éppen ők nem ismerik fel benne a Messiást. Nem látják, mert rettenetes önzésükben maguknak akarják kiszolgáltatni az Isten által reájuk bízott szőlőt és képesek még a Fiút is megölni, csakhogy a maguk hatalmát biztosítsák.

Jézus Krisztus misziói parancsa bennünket is az ő Szöllejek munkásaivá avatott. Jaj nekünk, hogya minket is elfog a kapzsiság, ha mi is ki akarjuk magunknak sajátítani azt. Az örökséget nem lehet erőszakkal elvenni, azt csak alázatosan, ingyen kegyelemből elfogadni lehet.

Az drulds.

Luk. 22:1—6.

Közeledik Krisztus váltságahalála. És amilyen gyalázatos halálra adják, olyan gyalázatosan készítik azt elő Jézus ellenségei. Egyik oldalon látjuk a főpapok és írástudók aljasságát és gyáva-

ságát, akik félve a néptől, a legocsmányabb eszközöz folyomod-
nak tervük keresztülvitelére. Nyilvánosan nem merték elfogatni
Jézust, árulással, titokban készültek hát kézrekeríteni. A másik
oldalon ott áll Judás, aki harminc ezüstpénzért kész elárulni
Mesterét.

A történetnek két főbb mondanivalója van. Az egyik az,
hogy Judás árulásában a Kisértő ismét megkörnyékezi Jézust.
(Beméne pedig a Sátán Judásba.) Ezzel kísérti meg Istentől el-
szakítani, hogy nem idegeneket használ fel az árulás véghezvite-
lére, hanem legbensőbb tanítványai egyikét. Hogyha a kiválasztott
tizenkét tanítvány között is akad valaki, aki Jézusnak, az ő misz-
ziójának hatása, hogyan legyen akkor az emberek szélesebb réte-
geire? Természetesen itt Judás egyéni felelőssége nem vész azért
el, sőt az ő példája inkább azt mutatja, hogyha az embernek két
Úr szolgálata között kell választani és hogyha engedett az egyik-
nek — ha engedett — ez esetben a Sátánnak, akkor annyira go-
nosz lesz, hogy a Sátán mintegy benne lakozik, mintegy egye-
sül vele.

A történet másik mondanivalója az, hogy Judás árulása Jézus
kín szenvedésének stációi között egyike a legfájdalmasabbaknak.
Sokkal jobban fájnak neki az ilyen lelki szenvedések, mint a testi
kínok. Jézus látta, hogy tanítványai mennyire csüngenek ezen a
világon és mennyire csak a külső világ látásáig ér tekintetük, —
fájt ez neki, de mennyivel jobban fájt, hogy e világ legklasszi-
kusabb érzékelhető szimbólumáért, a pénzért képes egyik tanít-
ványa odadobni, elárulni őt.

A Sátán mindig ott ragad meg bennünket, ahol a leggyen-
gébbek vagyunk és ahol legkönnyebben feledkezünk meg Istentől,
a Lélek világról.

Isten hatalmának jobbja felől.

Luk. 22: 66—71.

Rettenetes éjszaka után kerül Jézus a nép véneinek tanácsa,
a főpapok és frástudók elé. Lukács evangélista erről az eseményről
úgy számol be, hogy mindjárt a Jézus elleni fővádpontra tér:
Krisztusnak mondotta magát. Krisztus királyi öntudattal válaszol
a feltett kérdésre és leplezi le a tanács játékát, amelyet folytat
akkor, amikor az ő megöletése már rég elhatározott dolog. Hiába-
valónak minősíti tehát azt is, ha ő válaszol a kérdésekre és
hiábavaló lenne, ha a messiási küldetését bizonyíthatná, mert az
általja felteendő kérdésekre úgysem tudnának válaszolni. Jézus
látja, hogy a tanács tagjai egy vágytól lihegnek: vérét akarják
venni és ez a szörnyű megszállottság uralja őket. Látja, hogy
most már beteljesedik a Sátán uralma szívökben, mert úgy vélik,
hogy olyan vádat találtak abban, hogy Krisztusnak mondja magát,
amellyel külsőképpen igazolhatják magukat a nép előtt.

Ezért mondja: Mostantól fogva ül az embernek Fia Isten

hatalmának jobbjá felől. Mert most már emberi „jogi formák” szerint is elhatározottnak látja halálát. De ahelyett, hogy halálának elkövetkezhető borzalmi félelmet gerjesztenének benne és magatartását szálnalmassá tennék — remegés nélkül, királyi öntudattal áll bírái előtt. Lelki szemei előtt nem a kereszthalál gyalázata, hanem a reá váró örök dicsőség jelenik meg.

És ez az igazi, lelki virágvasárnap. A másik, amikor pálmát lengető sokaság közepette vonult be Jeruzsálembé — tele volt számára kínzó fájdalommal. Az ünneplő, hozsánnázó nép virágos képe mögöl a Sátán kísértő vigyorgása meredt reá. Most, amikor leplezetlenül tombolja ki magát körülötte a gonosz, mikor a gyűlölet minden változatát láthatja a feléje forduló emberi arcokban — most az Isten szerelmének végtelen szépségű tényét : a váltságot látja és amikor ajka kiejti, hogy „Mostantól fogva ül az embernek Fia az Isten hatalmának jobbján” — a mennyei Jeruzsálemnek kapui tárulnak ki és vonul be azon Jézus, hogy elfoglalja helyét az Isten templomában, hogy belépjen a Szentek Szentjébe és végrehajtsa egyetlen, örök áldozatát.

Orth Győző.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az egyház János apostolnak Mennyei Jelenésekről való könyvében.

(Folytatás.)

5. A harcoló egyháznak ezzel a képével szemben a *győzdelmes egyházat* is élénk állítja ez a könyv. A 14: 1—5. versekben bemutatott képen a Sion hegyén áll Krisztus és körülötte új énekekkel dicséri az Urat a földről áron megvett 144 ezer üdvözült lélek. Ezek még csak a Bărăny zsengei, az a sereg, amely a halál után már megérkezett az örökéletbe (14: 12—13). Csak zsenge még, mert nem jött még el a világvége, a végső diadal, Isten egész népének összegyűjtése.

Ez a nép énekekkel dicsőíti Istent (15: 1—4) a dicséretnek legfinomabb, legönzettelenebb, leglelkibb formájával.

A mennyei síkban megtörténik az egyház ellenségének teljes és végső legyőzése: elpusztul Babilon (18. rész) és általános Isten gyermekeinek, az egyháznak az öröme, mert ezzel eljött a Bărăny, Krisztus mennyegzője menyasszonyával az egyházzal (19. rész).

6. Ez után a diadal után és a mennyegzőre való felkészülés után az *új Jeruzsálem: Istenország*, mint felékesített menyasszony érkezik meg a mennyből. Kicsérélődik a világ addigi állapota: eltűnik a régi föld és a régi ég. Ezzel együtt eltűnik a földön még küszködő és a mennyben már diadalmaskodott egyház, alászáll Istenországa: a templom, egyház nélküli város. Az Úr a mindenható Isten és a Bărăny lesz Istenországának temploma. Ebbe a templom nélküli városba csakis azok mennek be, akik valóban beirattak az élet könyvébe, amely a Bărănyé. A Jelenések Könyve tehát nemcsak az egyház sorsának és életének végső kérdéseit, hanem az egyház, a kegyelem korszakát felváltó dicsőségnek az idejét is megmutatja nekünk.

7. *Mi* nagyon megszoktuk, hogy az egyházat kizárólag mint földi, történelmi valóságot lássuk. A Jelenések Könyvének az a nagy ajándéka, hogy nagy kozmikus és idő feletti összefüggésbe állítva mutatja be az egyházat. Az egyház sorsát biztossá teszi, mert megmutatja, hogy sorsa akármilyen nehéz is itt a földön, nem itt, hanem a mennyben dől el, ott pedig már elhatározottat az egyház végső diadala, sőt azon túl az egyház helyén megvalósul Istenországának az eljövetele is. Ez a könyv nem tagadja,

hogy amíg a világon van az egyház, súlyos próbáknak, történelem feletti lények, ösellenségek kísértéseinek és üldözéseinek van kitéve, de rámutat arra is, hogy ezektől sem kell félni, mert erejük már megtörött s Isten csodák által is gondoskodik egyháza diadaláról, de azért nem szabad a magunk kötelességét: a békességstúrést és a hitet elhagyni, mert aki ezeket elhagyja, elszakad az egyháztól és az egyház ősi ellenségeivel együtt pusztul el. Ezek a gondolatok mennyi *vigasztalást* adnak nekünk ma. És erre a vigasztalásra hova-tovább mind több és több szükségünk lesz, mert úgy látjuk, hogy egyre súlyosabb próbák elé néz az egyház.

Ezek a részek arra is megtanítanak, hogy az egyházat sohase azonosítsuk Istenországával. Az országot maga Isten hozza el, teljesen készen és tisztán a világvégen, s az még az Isten dicsőséges egyházát is feleslegessé teszi. Ránk az egyházban az tartozik, hogy engedelmesen meghalljuk azt, amit a Lélek mond a gyülekezeteknek, megtartsuk a hitet és béketúrúrással készülünk Krisztus végső diadalára.

Végeredményében az egész könyv három nagy figyelmeztetést ad az egyház mai szolgálóinak: 1. a magunk gyülekezetét mindig úgy nézzük, mint Krisztus gyülekezetét, 2. ennek a gyülekezetnek híven adjuk át Krisztus kijelentését és végül 3. egyházunkat mindig abban a végtelen távlatban nézzük, amelyben Isten tartja azt. Ha ezt a hármas figyelmeztetést még részletesebben is felismerjük, mint ahogy azt ez az írás tolmácsolni szerette volna, akkor bármilyen nehéz sorsba is kerüljön az egyház és abban mi magunk is, sohasem veszíthetjük el a hitet és békességstúrést.

László Dezső.

Megfér-e a természet rendjében a csoda?

1. A természettudományos gondolkozás ismételten a hívő embernek szegzi ezt a nagy kérdést: Megfér-e a természet rendjében a csoda? — Lehetséges-e a csodában hinni ma, amikor a természet törvényszerűsége oly egyetemes-érvényűséggel ragyog a tekintetünk előtt? — Nem zavarja-e a törvény uralma a hitet, hát a csodában való hit nem zavarja-e a törvény uralmát? — Lehetünk-e egyszerre hívő keresztyének, akiknek hite Isten csodás tettein nyugszik és ugyanakkor művelt emberek, akiknek műveltségéhez hozzátartozik egy csomó természeti törvénynek az elfogadása?

Hogy ezekre a kérdésekre világos feleletet tudjunk adni, szükségünk van megvizsgálni a törvény, a természeti törvény, valamint az ezen alapuló rend fogalmát és tisztába kell jönnünk a csoda sokféle jelentésével és igazságával.

Hogy milyen nehéz a természeti törvény fogalmáról beszélni, mutatja az a tény, hogy magának a „természet“ fogalmának a meghatározása is milyen ingatag. A természetet mindenki a legvalósabb valóságnak tartja, pedig természetet senki sem látott, a természet senkinek sem képezte tapasztalatát, mert hiszen a természet éppenolyan elvont fogalom, mint az anyag, vagy az erő, vagy a lélek, vagy a szellem. És mégis valóságot fejez ki a természet is, az anyag is, a szellem is, mert ezek mögött az elvont fogalmak mögött folyton tapasztalható jelenségek, tünetmények, vagy változások és tevékenységek rejlenek.

A való világban és életben a jelenségeknek oly felmérhetetlen serege lüktet, él, mozog, vagy tevékenykedik, hogy a tudományos gondolkozás kénytelen — hogy azokról gazdaságosan tudjon beszélni — elvont fogalmak mögé rejteni, bízván abban, hogy ezek az elvont fogalmak mindenkinek ugyanazt jelentik.

Maradjunk egyelőre a természet fogalmánál. Talán emögött a fogalom mögött rejlik ma a legtöbb felismert jelenség és változás. Ezek a jelenségek azonban bármilyen nagy változatosságot és gazdagságot is mutatnak, nem rendszeretlenül hullámoznak egymás mellett, vagy egymáson kívül, hanem egymáshoz való viszonyukban bizonyos meghatározott rend van. A természeti törvény nem is jelent mást, mint ezeknek a különböző jelenségeknek az egymáshoz való viszonyát. És mivel ezek a viszonyok bizonyos

állandóságot mutatnak, ennél fogva lehetséges azoknak meghatározott módon értelmi kifejezést adni. *A természeti törvény tehát nem egyéb, mint két, vagy több természeti jelenség egymáshoz való állandó viszonyának az értelmi fogalmi kifejezése.* A különböző természeti testek viszonyában lévő állandóságot fejezi ki pl. az $u = n \cdot g$ gravitációs, vagy nehézkedési törvény, amely szerint a testek tömegükkel egyenes, a távolságuk négyzetével fordított arányban vonzzák egymást. Ha megnézünk egy, ma nagytömegben hulló hópelyhet, úgy találjuk, hogy a benne lévő érezet kristályosodási szöge, minden esetben, 60 és 120 fokot mutat. És sok ezer és ezer példát sorakoztathatunk fel a természeti világból, amely mind azt igazolja, hogy a jelenségek között állandó viszony van, sőt az ok-okozat törvénye, mint valami acélhálózat átfogja az egész természeti világot. Minden jelenségnek oka van és minden oknak megvan a maga okozata, amely szükségképpeniséggel követi az indokát, és még messzebbmenőleg a szülőokát. A puskapor, ha szikra érli szükségképpeniséggel robban és pusztít, mert a természetéhez hozzátartozik a robbanás, bár csak a szikra idézi elő ezt a robbanást. A természete a robbanás, szülőoka a szikra, a robbanás az indoka. És ez így megy végig az egész, változásokkal teljes természetén és mint kérérlhetetlen törvényszerűség húzódik végig minden jelenségen. Ez a rettenetes törvényszerűség képezi ki azt a végéremehetetlen okláncolatot, amelybe, mint valami varázskörbe, be van fogva minden változás, minden élet, minden lény és minden tény.

2. Ezek után az a kérdés, lehetséges-e ebben a szigorúan determinált természeti rendben a csoda; lehetséges-e ezt a varázskört megszakítani, az okláncolatot valahol megtörni?

Mielőtt a csoda kérdésére felelnénk, készüljünk reá erre a feleletre azzal, hogy mutassuk meg a természeti törvényen alapuló rendnek még néhány új tekintetét.

Az első az, hogy a természeti rend és a törvény nem olyan szigorúan idegen a mi szellemünktől, amint azt a felületes természetszemlélet megítéli. A természeti jelenségek közötti viszonyt az emberi értelem állapítja meg s ugyancsak az emberi értelem alkotja meg a törvényt is, mert a törvény tulajdonképpen nem más, mint a szellemünk képe a dolgokról. Hermann Vilmos szerint, „a törvényszerűség gondolata a világban való létezésünkkel már adva van”.¹ A természeti törvény tehát bármennyire is szigorú és következetes, mégsem annyira félelmetes, amint azt némely természettudósok elhítenni szeretnék, hiszen abban a saját szellemünket is részesnek ismerjük.

A második, amire rá kell mutatnunk, az, hogy a természeti törvény, bár fel nem függeszthető, annak érvénye meg nem szüntethető, mégis annak nemcsak engedelmeskedni lehet, hanem azt felhasználni is lehet. A törvény nemcsak uralkodik, hanem szolgál is, engedelmeskedik azoknak, akik érvényességüket tiszteletben tartják és úgy alkalmazzák. Pl. természetes körülmények között

lehetetlen, hogy a víz a hegynek felfelé folyék, és mégis minden nap megtörténik a szivattyúk és a vízvezetéki rendszerek segítségével. Semmiféle súlyosabb anyag nem lebeghet a könnyebb közegben, mégis naponként acélszerkezetű hajók úsznak a tengereken és a levegőnél súlyosabb gépek repülnek az égen. Lehetetlen, hogy széles folyók két partjának feszülő ívek lebegjenek a vizek felett és íme, a helyes teherelosztás tekintetbevételével naponként épülnek ilyen óriási hidak.³

Be kell látnunk, hogy az emberi személyiségnek olyan hatalma van, a természeti törvény ismerete és az annak való engedelmesség által, amelynél fogva képes az ember új okkort megindítani és a törvényt a saját terve szerint felhasználni. Az emberi személyiségnek ez a hatalma a törvény felett nemcsak ellensúlyozza a természeti törvény hatalmát az ember felett, hanem rásegítik az embert arra, hogy betöltse a Teremtő Isten parancsolatát: Uralkodjatok a természeti élet lényei és tényei felett!

Az embernek a természeti törvény felett való uralma mind nagyobb arányokat ölt s ezzel folyton bővíti a természeti világképet. Ennek következtében ma már a természetben nemcsak *természetes okokról*, hanem *személyes okokról* is beszélünk, mint olyanokról, amelyek tetteleg beleszólnak a természet rendjébe, bár anélkül, hogy annak egyetlen törvényét megváltoztatnák, vagy éppen felfüggesztenék.⁴

És végül utaljunk arra, hogy a természeti rend ismeretében ma egészen új lépések előtt állunk, amelyek kétségtelenül arra fognak vezetni, hogy természet képünket revízió alá vegyük. Itt utaljunk különösképpen az Einstein-féle relativitás-elméletre, amely a régi természettudományi determinisztikus felfogás elleni állásfoglalás.⁴

3. És most térjünk rá a csoda kérdésére. Az első dolog, amit tisztán kell látnunk, hogy a csodának sokféle faja van. Különösképpen meg kell különböztetnünk a *természetes* és a *természetfeletti csodát*. Amazt nevezhetjük talán csodásnak, az isteni, vagy természetfeletti csodával szemben.

Természetes csodákkal, vagy csodás jelenségekkel találkozunk különösen az ember testi természete terén. Carrel (Alexis): *Az ismeretlen ember* c. munkájában azt mondja: „Bizonyos lelki tevékenységek előidézhetnek a szövetekben és szervekben úgy bontani, mint élettani módosulásokat. Ezt a szervi jelenséget megfigyelték különféle körülmények között, többek között az imádkozás állapotában. Az imádkozást nem úgy kell érteni, hogy ez csupán formuláknak gépies recitálása, hanem misztikus fölemelkedés, az öntudat elmerülése a szemlélődésbe egy olyan elv fölött, amely átjárja világunkat és túl is halad azon. Az ilyen lélektani állapot nem értelmi állapot. Filozófusok és tudósok meg nem érthetik, számukra hozzáférhetetlen. De úgy látszik, hogy az egyszerű ember éppen olyan könnyen megérzi az Istent, mint a nap melegét, vagy egy barátnak a szivességét. Az az imádkozás, amelyet szervi

hatás követ, egészen különleges természetű. Először is teljesen érdektelen. Az ember föläjánlja magát az Istennek. Úgy áll az Isten előtt, mint a vászon a festő előtt, vagy a márvány a szobrász előtt. Ugyanakkor esdekel az Isten kegyelméért, elöterjeszti a maga szükségleteit és testvéreieit a szenvedésben." Tovább arra mutat rá, hogy a muít század természettudománya még lehetetlennek tartotta az imádkozás által való csodás gyógyulásokat, ma azonban, tekintettel a legutóbbi ötven év folyamán megfigyelt tényekre, ezt az elutasító magatartást tovább fenntartani nem lehet. Határozott megfigyelésekre hivatkozik, amelyek azt igazolják, hogy szinte pillanatok alatt gyógyultak meg betegek különféle betegségekből, pl. hashártya tuberkulozisból, hideg tályogból, bőrfarkasból, rákból. „A gyógyulás foyamata — mondja — alig változik az egyes egyéneknél. Gyakran akut fájdalom mutatkozik. Aztán előáll a meggyógyultság hirtelen érzése. Néhány másodperc, néhány perc, de legfeljebb néhány óra alatt sebek hegednek be, kórtani tünetek elmúlnak, az étvágy visszatér. Olykor működési rendellenességek eltűnnek, mielőtt a bonctani sérülés elmúlna. Nem fér kétség ahhoz, hogy a bonctani fogyatékoságok elhegesedése sokkal gyorsabb menetű, mint a rendes esetekben. Az egyetlen elengedhetetlen feltétel a jelenség bekövetkezéséhez az imádkozás. Az ilyen tények — fejezi be Carrel — nagyon mély jelentőségűek. Ezek mutatják a valóságot bizonyos, még ismeretlen természetű kapcsolatoknak a lélektani és szervi folyamatok között. Ezek bizonyítják a tárgyi fontosságát azoknak a lelki tevékenységeknek, amelyeknek tanulmányozásáról majdnem mindig megfeledkeznek a higiénikusok, orvosok, nevelők és szociológusok. Ezek új világot nyitnak meg az ember előtt.“⁵

Egy komoly, megbízható és eredeti kutatásokkal foglalkozó természettudós megállapításai, amelyeket az ő saját fogalmazásában adtunk elő. Legyünk tisztában azonban azzal, hogy e csodás gyógyulások mögött mind természetes okok rejlenek, melyeket a természettudomány még nem tudott felfedni. Aminthogy még sok dologk vannak égen és földön, amelyekről — amint Hamlet mondja — bölcs elménk még álmodni sem képes. Ilyen jelenségekkel találkozunk a telepathia, a szuggestió, különösen az auto-szuggesztió vagy a szellemidézés terén, amely jelenségek nem vezethetők vissza soha semmiféle természetfeletti hatásokra, hanem mind csupán természetes okokra. Ezeket a különös jelenségeket ma még nem tudja a tudomány hiánytalanul magyarázni, de előbb-utóbb eljut ezeknek természetes tudományos magyarázatára. A Carrel által idézett esetek és jelenségek igazolják az imádkozás rendkívüli jelentőségét, de nem tekinthetők evangéliumi értelemben vett csodáknak.

Ez a megállapítás azonban nem azt jelenti, hogy e természetes csodáknál ne kellene számolnunk Isten akaratával, hiszen az ő akaratának a jelenléte nélkül semmi sem történhetik. Itt csak arról van szó, hogy ezeknek a jelenségeknek a közvetlen oka tu-

dományosan is elérhető és a tudomány logikai igényeinek megfelelően magyarázható, de fennáll, ezen felül az az igazság, hogy minden ilyen csodás jelenségnek, valamint minden jelenségnek az *alapja is, a feltétele is* csak Isten erejének a jelenvalóságából érthető. Isten erejének a jelenvalósága és hozzájárulása nélkül semmiféle természetes folyamat soha el nem éri célját. Minden megújuló életnek, tehát a gyógyulásnak is egyedül Isten a forrása.

4. *A keresztyén vagy evangéliumi értelemben vett csoda az Isten személyes tette.* Az igazi értelemben vett csoda tehát emberi erő által el sem gondolható, sem létre nem hozható. Ennek egyedüli és kizárólagos oka maga a szuverén Isten. Az igazi értelemben vett csodát ember sem elő nem idézheti, sem meg nem ismételheti, az felülről, Istentől magától tör be ebbe a világba. *A második pedig, amit mindenekei előtt tudnunk kell, az, hogy a csoda, mint Isten személyes tette, a hithez folyamodik, ahhoz szól.*

Ezzel a megállapítással azonban a csoda-kérdés még nincs eldöntve. Hiszen éppen ez a főkérdésünk, hogy vajjon megfér-e ez a csoda a természet rendjében?

Kérdésünkre a feleletet előkészítettük már azzal, hogy felmutattuk a természeti törvény néhány jellegzetes vonását, valamint azt a tudományos igazságot, hogy a mai természetszemlélet mellett a természet rendje nem tekinthető annyira determinisztikus rendnek, amint azt még a múlt század természettudománya vallotta.

Ha elismerjük, hogy a természet rendjében nemcsak természetes, hanem személyes okok is beleszólhatnak és abba mélyreható változásokat idézhetnek fel, ezzel már elhárítottuk a hit elől azt a legnagyobb értelmi nehézséget, sőt akadályt, amelyet a szigorúan zárt és kérihetetlennek vélt oklancolat idézett elő. Ha személyes okok segítségével fel lehet használni a törvényt és a természet rendjében új változást lehet létrehozni, vajjon csak éppen Isten személyes tettei lennének oly gyöngék és erőtelenek, hogy új oksort kezdjenek és új kezdeményezéssel merőben újat hozzanak létre?

Amint a tudatlan ember előtt képtelen dolog volt, a rádió feltalálása előtt, hogy megfelelő törvények alkalmazásával, a hang az aether-rezgés előidézésével több ezer kilométer távolságra eljusson, úgy csak a hitetlen emberre nézve lehetetlen, hogy a világteremtő és világfenntartó Ura merőben új kezdeményezéssel új tetteket, tehát csodákat vigyen véghez.

Ha lehetséges személyes okok segítségével a meglévő természeti törvény új alkalmazása, éppen úgy lehetséges a meglévő természeti törvények új összefogásával oly csodákat tenni, amelyeket „szem nem látott, fül nem hallott és emberek szíve meg se gondolt, amiket Isten készített az őt szeretőknak.” (I. Kor. 2:9)

És vegyük mindezekhez hozzá, hogy a világunk is, természetnek is Teremtője az Isten tehát, Ő az Ura annak a rendnek, amely a természetben uralkodik, tehát Ő az Ura minden természeti törvénynek is. *Igy a csoda végeredményében nem más, mint*

minden törvénynek a legmagasabbrendű összefogása és merőben új célok érdekében, merőben új alkalmazása. A csoda tehát a páratlan Isten akaratának páratlan törvénye.

5 Most kérdezzük ismét: Megfér-e a csoda a természet rendjében? Ha végig gondoljuk ismét mindazt, amit a természet törvényéről és rendjéről mondtunk, úgy találjuk, hogy erre a kérdésre nem elég igennel vagy nemmel felelni. Feleletünket nem bírja el a kérdés, szétfeszíti annak korlátjait.

Ha csak a pusztá értelemmel felelünk, úgy azt felelhetjük, hogy mai természetszemléletünk nemcsak megengedi, hanem követeli, hogy a csoda lehetőségét elismerjük a természet rendjében, hiszen a csoda a természeti törvény legmagasabb beteljesülését jelenti anélkül, hogy egyetlen törvényt is érvénytelenítene vagy egynek is a felfüggesztését követelné. Ha azonban a hívő értelemmel felelünk, úgy azt kell felelnünk, hogy a csoda, mint Isten páratlan akaratának a törvénye, nem fér el a természet elmuló rendjében, mert a csoda által Isten egy új világot és abban egy új rendet teremt: a csoda által teremti az ő új világát, állítja helyre a bűneset előtt új világát. Mivel pedig ez az új világ minőségileg más, mint a jelenvaló világ, a csoda egyenesen ellentmond annak a természeti rendnek, amelyben ma élünk.

Isten az ő új világát az ő Igéje által állítja helyre, tehát az Ige által teremti.⁶ Isten szól az ő Igéje által: ez a legnagyobb csoda. Isten kilép az ő Igéje által az ő elrejtettségéből: ez az első csoda. Isten megtestesült az ő Igéjében, ez minden csodának az alapja. Ezek a csodák a tudományos értelemi magyarázat által megközelíthetetlenek. Ezek a csodák a hithez szólanak. Aki hisz ezekben a csodákban, az hinni fog mindazokban a csodákban, amelyek az Igére, a megtestesült Igére: a Krisztusra vonatkoznak és hinni fog mindazokban a csodákban, amelyek az Ige által történnek és szakadatlanul történnek, mert a csodát csak a csoda magyarázza, a csoda csak a csoda által érthető.

Felhasznált irodalom.

¹ Rudolf Bultmann: Zur Frage des Wunders (Glauben und Verstehen c. művében, amely megjelent J. C. B. Mohr-nál, 1933. Lásd ennek 214—228. lapjait); W. Herrman: Offenbarung und Wunder, 1908. 39. lapon.

² Fosdick E. H.: Az imádság értelme. Fordította: Victor János, Budapest, 19.7. 136. lapon.

³ Fosdick idézett munkája 137. lapon.

⁴ Sir Arthur Eddington: A természettudomány új útjai. Angolból fordította: Dr. Donhoffer Szilárd. Franklin-kiadás, 1936. Lásd különösen a IV. fejezetét.

⁵ Alexis Carrel: Az ismeretlen ember. Angolból fordította: Dr. Fülöp Zsigmond. Révai-kiadás, 1939. 158—164. lapokon.

⁶ Adolf Schlatter: Die Wunder der Bibel (Hülfe in Bibelnot c. művében, amely Neus und Altes zur Schriftfrage alcím alatt 1928 ban Freizeiten-Verlag zu Velbert in Rheinland kiadásában jelent meg. Az általunk használt kiadás a II. bővített kiadás. Lásd ennek 72—80. lapjait).

Tavaszy Sándor.

Miképen hozható összhangba a református keresztyén családi és iskolai nevelés?

Régi, de nagyon találó hasonlat a nevelés életében, hogy az iskolai és családi nevelés vasúti sínpár s két ágának folytonosan, párhuzamosan egymás mellett kell haladnia egy bizonyos meghatározott cél felé. Jaj a vonatnak, ha a sínpár egyik ágán a legkisebb elhajlás is mutatkozik! Katasztrófa áll be és nagy leszen annak romlása. Vigyázzunk, vizsgáljuk meg a sínpárt, mert szomorú tapasztalatok győztek meg a múltban, hogy valahol elhajlás van, vagy az egyik ágon, vagy a másikon, vagy mind a kettőn.

Tudatosan beszélünk előbb iskolai nevelésről, pedig időrendben is, meg fontosságban is előkelőbb szerepe volna a családi nevelésnek. Ma azonban előírás szerint iskolai nevelésről többé-kevésbé beszélhetünk, céltudatos és módszeres családi nevelésről azonban kevésbé sem. Mert ha látunk is itt ott, szőrványosan, gyermekeiket helyesen nevelő szülőket, annyira elszigetelt jelenségekkel állunk szemben, hogy azok a családi nevelés egyetemes csődjén változtatni még nem tudnak.

E dolgozatnak nem lehet az a főcélja, hogy a családi és iskolai nevelés nagy kérdéseit külön-külön tárgyalja. A *két nevelés összhangbahozásán* van a hangsúly. A tétel intenciója tehát az, hogy én, mint tanító, vagy a lekipásztor milyen munkamezőkön, milyen eszközökkel és módszerekkel hathatunk oda, hogy az elhanyagolt családi nevelés a tudatosabb iskolai neveléssel összhangba kerüljön.

Az iskola sem állhat ma százszázalékosan a nevelés szolgálatában, mert tantervünk olyan zsúfolt, és olyan nehéz kötelességteljesítés elé állítja a tanítót és tanítványt egyaránt az értelmi neveléssel kapcsolatban, hogy a lelki nevelés fontossága másodrendűvé válni látszik. A hivatását ismerő és kötelességét lelkiismeretesen teljesítő tanító azonban nem tudja és nem akarja külön választani az értelmi és lelki nevelést, helyesebben, azt vallja, hogy csak lelki nevelés van, a többi csak ennek színezettsége. Felekezeti tanító nem nyújthat növendékeinek értelmi anyagot, hogy abból a lelki nevelést célzó következtetéseket növendékeivel le ne vonatná. Nagyobb baj azonban, hogy a családi nevelés nem áll ma hiva-

tásának magaslatán. Nemcsak nem képes nevelni, de lerontja azt a gyermek lelkében, amit az iskola nagy nehezen felépített.

Ma a család azt mondja, a családi nevelésre nincs szükség, pótolja azt az iskola. Sőt vannak szülők, akik egyenesen azt tartják, mire való akkor az iskola? Csakugyan pótolja az iskola a családi nevelést, de egészen nem helyettesíti. Amit a nevelés terén a család tud adni a gyermeknek, azt nem adhatja meg az iskola soha sem, még ha az iskolákat egyszerre mind nevelőintézetekké alakítanák is át. „Az iskola soha sem adhatja meg azt a klímát, ami egy boldog családi életben a gyermek egész testi és lelki világa fölé borul, azt átöleli, amelyet az belélegez s amely testi és lelki fejlődését kibontakoztatja.“ Alkalmos klímát kell tehát teremteni minden családban. Az otthonok világát tegyük tisztává. Az otthonok szellemét igyekezzünk olyanná formálni, hogy ott a családi nevelés tényezői világosan lássák a nevelés abszolút célját és annak eszményét maradék nélkül elfogadják. Minden keresztyén házat a keresztyén eszmék iskolájává és a keresztyén erkölcsök templomává kell átalakítanunk. A családnak sem lehet más célkitűzése a nevelés terén, mint az iskolának. Minden keresztyén családi közösség: iskola, viszont minden iskola: család, ahol ugyanazon célért azonos eszközökkel, azonos módszerrel csiszolódik Istennek legdrágább remekműve: a gyermek. Felesleges tehát, hogy e tétel keretein belül a családi és iskolai neveléssel külön-külön foglalkozzam. Lehetetlen nem látnunk, hogy a nevelés csődjéről azért beszélhetünk nagy általánosságban, mert a család nincsen tisztában a nevelés céljával, nem ismeri a nevelés helyes módszerét. *Az iskolát kell elébb olyanná tennünk, amilyenné gyermekeiket akarjuk nevelni.*

Még egy dolgot itt szeretnék tisztázni. Sokat hangoztatjuk, hogy soha olyan rosszak nem voltak a gyermekek, mint napjainkban. Visszagondolok gyermekkoromra, annak a kornak gyermekbűneire, vásottságaira. Határozottan merem állítani, hogy a mai iskolás gyermekekben nem talállok annyi romlottságot, mint az előző korok gyermekeiben. Az első világháború utáni években tényleg kétségbeejtő volt a gyermekek neveltlensége, amit a hosszú háborúval, a sok csapással, nehéz gazdasági viszonyokkal magyarázunk. Ma azonban a gyermekek neveltsége (iskolás gyermekeket értek) túlhaladja a háború előtti színvonalat. Természetesen az iskolából kikerülve, — ha csak az ifjúsági munkák nem segítenek azon, — a serdülő kornak minden átka, bűne nehezedik rájuk s a családi nevelés helytelensége, a környezet rossz példaadása lassanként kiöli belőlük mindazokat az értékeket, amelyeket az iskola, a vasárnapi iskola, áhitatok, templombajáratások, mint drága értékeket eredményeztek az ő lelkükben. Amikor a nevelés csődjéről beszélünk, ezekre a serdülő ifjakra gondoljunk és ne az iskolás gyermekekre, akiket mentsünk immár fel a súlyos vád alól, amellyel a háború alatti és utáni nevelési kapkodásokkal teljes időben méltán róttuk meg, amely alól, Isten után, az iskoláinkban folyó áldásos munkák eredményeképpen fel kell mentenünk.

Az iskola tehát megtette kötelességét a *gyermekkel szemben*. Nem tette meg azonban a *szülővel szemben*. Jóhiszeműen feltételezte, hogy a szülő gyermekének csak javát akarhatja és a nevelés nagy munkájában neki csak segítségére lehet. Igen, de a család lényegesen másban látta a gyermek javát, mint az iskolai nevelés látta azt. Nincs tisztában a család a nevelés valódi, abszolút céljával.

Mielőtt az eszközöket és módozatokat keresnők, jöjjünk előbb tisztába a nevelés céljával, az abszolútnak felismert cél aztán megszabja az eszközöket és a végrehajtás módszerét is. Milyen cél szolgáltatába kell tehát állítanunk családi és iskolai nevelésünket? Mindenesetre az abszolút célt kell keresnünk. Hogy ehhez eljussunk, le kell számolnunk azokkal a célkitűzésekkel, melyeket a különböző korokban élő emberek a nevelés terén örök értékűnek ismertek fel. A görög és római korszakban az állam volt a nevelés célja. A spártai nevelés a test kultuszának hódolt. Ezek mind relatív értékű céloknak bizonyultak. A nevelés célja midig attól függött, hogy mit tartottak a különböző korok emberei a legértékesebbnek. A nevelés mindig egy eszményt állít fel s minden eszközével, módszereivel annak megközelítését célozza. Fenti céloknak és az általuk kitűzött eszményeknek relativitása azonban éppen abban áll, hogy azoknak örök értékűl való elfogadása függ a nevelés tárgyától: a gyermektől, ifjútól, az embertől. Mihelyt valami tölem függ, az nem lehet abszolút értékű.

Foerster az erkölcsi jellemmé való nevelésben látja a nevelés abszolút célját. Tökéletesnek felismert, erős jellemű embereket állt eszményekül. Ez határozottan haladás a régiek célkitűzéseivel szemben, mert valamikor él, vagy most is élő olyan személyeket, tehát *embereket* állt követendő például, akiknek életében, nagy tetteiben határozottan kimutatható az erkölcsi jó.

Még tovább megy a személyiség pedagógiája, (melynek legnagyobb képviselői Linde, Niebergall Schneller), amely egy örökkön élő valóságot: a *Krisztust* állítja elénk, mint eszményt, mint a nevelés abszolút célját. Hiszen a nevelésnek nem is lehet más célja, mint az életnek. Az emberi életnek célja a Krisztus, a Krisztushoz hasonlónak lenni, egyé lenni Övele.

Ez a cél abszolút értékű, mert nem ember, hanem Isten tűzte ki célul az Ő Igéjében. Minden célkitűzés, amelyet ember végez, szükségképen relatív, az ember abszolút célkitűzésre alkalmatlan. Az abszolút cél munkájában és megvalósulásában is túlmegy az emberi munka határain, mert amint kitűzni, úgy megvalósítani sem képes az ember azt a célt, mely annyira különbözik tőle. Éppen azért a keresztyén nevelő azt vallja, hogy a nevelés csak részben az ember munkája, nagyobb részt pedig Istennek a dolga. Csak szerény és alázatos *eszköze* lehetek Istennek ebben a munkájában, amelyben *nem az én akaratomnak es célkitűzése* kell érvényesülnie, hanem annak az *Istennek*, aki az emberi élet célját és rendeltetését megállapította az Ő Igéjében. Isten Igéje az ember rendeltetésére nézve azt tanítja, hogy Isten az embert azért terem-

tette, hogy az Ő kijelentett akarata előtt önként meghajoljon, Őt szolgálja és dicsőítse, hogy Isten uralmát hirdesse ezen a földön. Egész vallásos nevelésünk azt szolgálja, hogy a reánk bízottakkal megláttassuk Isten kijelentett akaratát, hogy a Szentlélek aztán elvégezhesse bennünk a maga munkáját.

Mi különbség van Isten és az ember célkitűzése között?!

Aki ismeri a falusi embert, tudja, hogy a falusi ember élet-célja arra irányul, akaratát az lendíti tettekre, hogy *valahogy meg-élhessen*. Nevelését is e cél szolgálatába állítja s idegenkedik minden olyan tömörüléstől, amely lelki életének kérdéseivel kíván foglalkozni s amelyből megélhetéséhez szükséges közvetlen anyagi hasznot nem húzhat (nő- és férfiszövetségek, ifj. egyesületek stb.) Hódol ellenben az anyagi érdekeit célzó megmozdulásoknak, igaz, csak addig, amíg abban az ő akarata érvényesül (gazdakörök, állatbiztosító és egyéb szövetkezetek) és ebben a szellemben neveli és kívánja nevelteni gyermekeit is. Ezért van az, hogy vasárnapi iskolák, áhitatok, templombajjárások nagyobb visszhangot nem keltenek a szülők körében, ellenben egy iskolai szövetkezet létesítése nagy népszerűségnek örvend, mert a szülők élet- és nevelési céljának megfelel. Ez a cél pedig a tökéletestől messze jár. Nem nevezhető pedig nevelésnek az a munkásság, amely a tökéletesnél alacsonyabb céllal megelégszik.

Már most vagy kiemeljük a gyermeket az emberi élet célját helytelenül értelmező családból, vagy a családi nevelés tényezőivel ismertetjük meg a helyes célt. A családot azonban minden helytelen felfogás dacára sem zárhatjuk ki a nevelés munkájából. Marad tehát a másik kíváncsi: a családot alkalmassá tenni az élet és a nevelés célját helyesen értelmező nevelői munkásságra.

Lássuk immár azokat a munkamezőket, amelyekben való munkálkodásunk a családi nevelés helyes irányba való terelésében áldásos aratást ígér.

Mikor jön el az az idő, amikor a szülők iskolája megoldja az összes e téren felmerülő problémákat? Nem utópia ez, hiszen nyugaton évek óta megszervezett, nagyszerűen működő, nagyon jól bevált u. n. „Szülők iskolája” egyszerűsíti le a nálunk e célt szolgáló sok minden próbálkozásainkat és kétes értékű kapkodásainkat.

Mi is az „Szülők iskolája”? Egyetemi és teológiai professzorok, lelkesek, tanítók, orvosok vezetése mellett a szülők hetenként kétszer-háromszor iskolába gyűlnek össze, ahol rendszeres, sorozatos előadások adnak utasításokat a szülőknek gyermekeik helyes lelki és testi nevelésének kérdéseiben. Mondhatnám, kötelező a szülőknek az ezeken való megjelenés, de olyan népszerűekké váltak ezen előadások, hogy valamire való szülő el nem mulasztja azok látogatását. A professzorok neveléstörténeti, neveléstani, modern pedagógiai kérdésekről; lelkesek a vallásos nevelés szükségességéről és mikéntjéről, tanítók a családi és iskolai nevelés menetének kiegyensúlyozásáról, az orvosok pedig gyermek-higiéniai kérdésekről tartanak sorozatos előadásokat. Nem ötletszerűen ki-

ragadott kérdésekről van tehát szó azokon, hanem tantervszerű, egymásból folyó, kerek egészlet adó és egy ilyen tanfolyamot végighallgató szülőnek nevelési kérdésekben világos képet nyújtó anyagkomplexumról. Minden előadás termékeny vitát provokál s így mód és alkalom adódik arra, hogy a szülők saját nevelési különlegességeik helyességéről vagy helytelenségéről meggyőztessenek, de alkalom nyílik arra is, hogy aggódó szülők bizalmasabb természetű lelki és testi nevelési kérdésekben útmutatásokat, tanácsokat nyerjenek. Iskola ez, a legnemesebb iskolafajtának egyike.

Keressük azokat a munkamezőket, amelyek mostani viszonyaink között rendelkezésünkre állanak, a kitűzött cél elérése érdekében. Ne új kereteket keressünk, hiszen a közelmúlt próbálkozásai között akad nem egy, amelynek helyes betöltése új életet ígér nevelésügyünk történetében.

Előkelő szerep jut e téren a szülői értekezletek megszervezésének és tartásának. Próbáltuk. Nem örvendett olyan népszerűségnek, mint vártuk azt. Igen, mert úgy felgyűlt szívémben a keserűség, látva a szülőknek a gyermekeik nevelése kérdéseivel szembeni közönyösségét, hogy az első alkalommal, amikor sikerült őket e célból összehozni, a vádak özönét zúdítottuk rájuk.

A szülői értekezleteknek célja a nevelésügy iránti bizalom és érdeklődés felkeltése legyen. Hiszen legnagyobb baj az, hogy az iskola és a vezetőkkel szembeni bizalom megrendült, vagy talán sohasem is volt meg. Mi talán tehetünk valamit, hogy mássá tegyük, hiszen azért állított oda Isten gyenge, de használható eszközképen. Ismerni kell a falusi ember pszichológiáját; más a gondolkozása, más a vágya, más az eszménye. Minden falusi szülő szentül meg van győződve, hogy ő helyesen neveli gyermekét, ha dolgozni megtanítja, ha takarékoságra példát mutat, ha tisztességes földi javakat hagy rá. S ha mégis megtörténik, hogy a felnőtt gyermek durván és hálátlanul bánik el megvénhedt szüleivel, a ferde és félszeg nevelés következményeit másoknak, a környezet hatásának tudja be a magyarázatot kereső szülő. De ha magában is keresi a hibát, legfeljebb arra jön rá, hogy akkor tévesztette el a dolgot, amikor gyermekei sürgetésére kiosztotta közönlük vagyonát, vagy túlságos anyagiassal gondolkozással kényszerítette bele gyermekeit a nem sikerült házasságokba. Mélyebbre azonban nem tekint, nem veszi észre, hogy egész nevelési rendszere hibás volt.

Ha én e hibákat, mint nevelési félszegaégeket hangoztatom csak, semmiképpen sem érte el célját a szülői értekezlet, nem keltem a szülőben bizalmat sem magammal, sem a neveléssel szemben, nem keltem fel érdeklődését a nevelés munkája iránt, de még szülői értekezletek célkitűzése iránt sem. Szemtünk előtt lebegjen állandóan az a nevelési alapigazság: Minél kevesebbet emlegetni azt, hogy *mit ne tegyen* s minél sűrűbben hangoztatni, hogy *mit tegyen*.

Kali Sándor.

(Folytatjuk.)

Körösfői népfőiskolai tanfolyam.

1941 december 29. és január 11. között népfőiskolai tanfolyam volt a körösfői református egyházban.

A tanfolyam megnyitása 1941 december 29-én templomi istentisztelet keretében történt. Az Igét Daróczi Ferenc esperes hirdette, dr. Imre Lajos theol. tanár pedig ismertette a nagyszámban összegyűlt hívek előtt a népfőiskola célját. A megnyitó ünnepélyen jelen volt Farkas Kálmán főszolgabíró és Albrecht Dezső országgyűlési képviselő is.

A tanfolyamnak 45 hallgatója volt, akik Kalotaszeg hét falujából a következő arányban gyűltek össze: Sárvasárról 3, Nyárszóról 3, Váralmásról 2, Kalotadámosról 1, Gyerővásárhelyről 5, Magyarvistaról 2, Körösfőről 29.

A résztvevők a sárvasáriakon kívül, akik ref. iskolába jártak, mind román állami iskolában végeztek. A különbség szemmel láthatólag kitűnt. Azok, akik román iskolában végeztek a legelemibb ismeretekben is nagyon szegények voltak. Viszont, ha valaki román iskolában végzett is meglátszott rajta, ha bibliakörbe, ifjúsági keresztyén egyesületbe járt s ott hiányzó ismereteit pótolni igyekezett.

Általában kitűnt, hogy a népfőiskolánkra milyen nagy szükség van különösen Erdélyben. Még a négy alapműveletnél is hiányokat tapasztaltunk, pedig arra a falusi embernek is léptenyomon szüksége van, nem is szólva a magyar helyesírásról, fogalmazásról, nemzeti történelemről és irodalomról.

A más falvakból jött ifjak egy helyen laktak és étkeztek. Kenyeret hoztak magukkal, egyebet itt kaptak. Résztvételi díjként — mintegy jelképesen — 1 pengőt fizettek. Az állandó felügyeletet és nevelést Molnár Dezső theologus végezte. A növendékek maguk közül bírót és kisbírókat választottak s így egymás fegyelmezésével gyakorolták a közösségi életet.

A helybeliek nagy száma miatt a külső világ vonzása érezhető volt, de fegyelemsértésre nem vezetett.

A növendékek mind kiszáradifjak voltak és kalotaszegiek.

A tanfolyam nagyon jó hatást gyakorolt rájuk. Nagy örömmel vették a számtant, hiszen minden kalotaszegi félig meddig „köpec”, azaz kereskedő is, akinél nagy baj, ha a számolásban hiba van. Mivel a számtan és mértan egyik előadója helybeli volt,

a növendékek e téren alapos oktatást nyertek, ami a tanfolyam alapismeretterjesztő részének legnagyobb sikere.

Különös hatása volt azoknak az előadásoknak, amelyek Kalotaszeg multjára, földjére vonatkoztak. A kalotaszegi ember nagyon szereli földjét és nagyon ragaszkodik ahhoz a tájhoz, ahol született. Messze eljár, de legalább meghalni mindig hazatart. Érthető tehát, hogy nagyon szomjas lélekkel itták a növendékek azokat az ismereteket, amelyek erre a földre vonatkoztak.

Ebből következett aztán az is, hogy miután amit Kalotaszegről hallottak, igazán a lelkükbe ágyazódott, erre szilárdan ráépülhetett az is, amit egész magyar nemzetünk multjáról, hivatásáról, életéről tanultak.

Olyan csodálatos volt, ahogy a világnak ehhez a szűk és sokszor árva szegeletéhez, Kalotaszeghez kapcsolódva, feltárult nemzetünk multja, szivekbe íródott hivatása és felragyogott jövővendője.

A vizsga után, mely körösfői gyülekezetünk előjárói előtt folyt le, kalotadamosi növendékünk ezt mondta: „Köszönöm a jó Istennek, hogy itt lehettem. Sehol sem tanultam ennyit.“

A tanfolyam egyik körösfői résztvevője pedig a Kalotaszeg reformációjáról szóló előadást ezzel köszönte meg előadónak: „Köszönjük szépen. Úgy beszélt, mintha szerető nagyapánk mesélt volna rég elmúlt időről.“

Az előadók népünk igazi szeretetével vállalták a munkát és megtalálták a módját annak, hogy nagy dolgokról is világosan, a hallgatóság színvonalához alkalmazkodva s mégis a mondanivaló devalválódása nélkül szóljanak.

Anyagi ellenszolgáltatás nélkül, sőt anyagi áldozattal végezték szolgálatukat. Illesse elismerés őket érte. Áldozatos önzetlenségüket ki kell hangsúlyozni, nem mint valami új dolgot, hanem mint egy régi nyomorúságok között érlelődött, időt álló lélek megnyilvánulását. Az önzetlen szolgálatkészség olyan örökség, melyet az idegen uralom nagy mélységeiben szereztünk. Hála Istennek él a lélek, de ne is menjen veszendőbe. Nemzetünket ma is csak a felelősség s az egymásért való önzetlen szolgálat lelke tarthatja meg. Az új idők nem arra valók, hogy levessük ezt a lelket, mert talán nem elég jövedelmező, hanem hogy hirdessük és bizonyítsuk: mindenkinek ezt a Krisztusból való lelket kell felöltözni.

A népfőiskola minden napja áhitattal kezdődött, bibliaórával végződött, az Ige és imádság légkörében élt és Krisztusról való bizonyágtétel alkalma volt az egyház számára.

Az evangélium borának új tömlőt rendelt Isten a népfőiskolákban. Ő itéli meg, hogy alkalmas tömlő volt-e ez a népfőiskolai tanfolyam s azok lesznek-e a többiek is majd és aszerint fogja elfogadni vagy elutasítani e téren való munkánkat.

Tőkés Tibor.

Gyakorlati tanítások.

A cselekvés ideje.

A gyermekek már felismerik a beszédben a cselekvést jelentő szavakat. Azt is tudják már róluk, hogy azokkal a cselekvés megnevezésén kívül azt is megmondhatjuk, hogy egy vagy több személy cselekszi-e azt, amit mondunk. Most ismét a cselekvést jelentő szavakat fogjuk vizsgálgatni s azt fogjuk észrevétni, hogy azokkal azt is megmondhatjuk, hogy a cselekvés mely időben történik. Ennek észrevételével kapcsolatban rámutatunk a mult idő egy és két *t-jének*, valamint a jövő idő *fog* szócskájának helyes leírására.

A szemléltetésre szánt cselekvést jelentő szavakat közös fogalmazású mondatokból emeltem ki. Ezzel elérem azt, hogy a gyermekek a cselekvést jelentő szavakat a beszéd egyik fontos részének tekintik s tartalmukat, jelentésüket a leírt beszéd tartalmával kapcsolatban keresik.

Előkészítés. Kapcsolóismétlés: a cselekvést jelentő szavakról tanultak felüjtása. Gondoljatok a fűszerkereskedésre! Ott a kereskedés tulajdonosa, ott a segéd, ott az inas. Vajjon mit csinálhat most ott a tulajdonos? — készítem a gyermekéket arra, hogy a tulajdonos cselekvésére gondoljanak s hogy azt kifejezzék. Talán sőt mér, mondja a felszólított gyermek. — Melyik szóval mondtad meg a tulajdonos cselekvését? — A *mér* szóval. Hány személynek a cselekvését mondtad meg vele? Egyes- vagy többes számban mondtad-e ezt a cselekvést jelentő szót? — kérdezem. Egyes számban — feleli a gyermek. — Mit csinálhat a segéd? *Csomagol.* Hány személy cselekvését jelenti? S mit csinálhat az inas? Talán mákot darál. Melyik szóval mondtad meg azt, amit az inas cselekszik? Hány inas cselekvését mondtad meg? A mérés, a csomagolás, a darálás a munka. — Hogy mondhatnánk meg egy szóval, hogy mit csinálnak mind a hárman abban a kereskedésben? *Dolgoznak. Kiszolgálóknak.* — Vajjon ez is egy személy cselekvését jelenti? Nem. Ez több személy cselekvését jelenti. Ez többes számban van. Mit tudunk meg tehát a cselekvést jelentő szavakból? Azt, hogy valaki mit csinál s hogy egy vagy több személy csinálja-e azt? Lám, egyetlen szóból kétféle is meg tudhatunk.

Célküzés. Most is cselekvést jelentő szavakat fogunk megfigyelni, vizsgálni s keresni fogjuk, vajjon mást nem tudunk-e meg belőlük?

Tárgyalás. a) *Mi történik most a kovácsműhelyben?* Itt van ez a kép — mondom — s kiteszem a kovácsműhelyt ábrázoló képet. (Esetleg a táblára vagy nagyobb csomagolópapírosra rajzolom.) Hányan dolgoznak ebben a kovácsműhelyben? Hárman. Melyik lehet a mester, melyik a segéd s melyik az inas? (Megmutatják.) Mit csinál a mester? Kalapál. S mit csinál a segéd? Reszel. És az inas? Fújtat. Vigán megy most a munka ebben a kovácsműhelyben! Hanem ez a mester nem mindig kalapál. Néha lovat is patkol. A segéd sem mindig reszel? Vesat is szokott tűzesíteni. Meg ez az inas sem fújtat örökké. Ha kell, a furógépet is hajtja, — képzelik el a különféle munkát a gyermekek.

Figyeljétek meg, mit kérdezek meg Ferkótól s ő mit felel rá? Mi történik most ebben a kovácsműhelyben? — kérdezem. A mester kalapál, a

segéd reszel, az inas fűjtat, — mondja a gyermek összetett mondatból. Mint-hogy az egyszerű mondat keretében a cselekvést jelentő szó jelentését világosabban szemléltethetem, azért az összetett mondatot három egyszerű mondatra bonthatom. Felírjuk, hogy ki mit csinál ebben a műhelyben. — Mondd meg, hogy ki ez s most mit csinál? Anti! A mester dolgozik, — mondja a gyermek. — Én a táblá a írom, ti pedig írjátok a fűzetetekbe! Mondd, hogy mit írjunkt, Béla! — szölok s a gyermek fölbamondja s mi leírjuk. Mondd meg, hogy ki ez s mit csinál? Sanyi? — A segéd reszel. Ezt meg te mondd tollba, Márta! (Leirjuk.) — Ki ez a fiatal úr s most mit csinál? — mutatok az inasra. — *Az inas fűjtat.* (Leirjuk.) Ha most belépnének ebbe a kovács-műhelybe, mit látnátok, Pali? — kérdezem s a gyermek előlvasza az egymás alá írt három mondatot.

b) *Melyik szöból tudjuk meg, hogy most történik a cselekvés?* Olvasd el s mondd meg, kiről beszélünk az első mondatban? A mesterről. S mit mondunk, mit állítunk róla? Azt, hogy: *kalapál.* Miféle szó az, hogy: *kalapál?* Cselekvést jelentő szó. — Igen, a kovácsmester cselekvését jelenti. S ha azt hallod, hogy: *kalapál,* megtudod-e belőle, hogy mikor történik a cselekvés? Meg. *Most történik.* — Igazad van Gyurka.

Úgy is mondhatjuk, hogy: *most történik a cselekvés,* meg úgy is mondhatjuk: *jelen időben történik.* Melyik időt tudjuk meg tehát abból a cselekvést jelentő szöból, hogy *kalapál?* A *jelen időt.* Azt tudjuk meg, hogy most kalapál, — mondják a gyermekek.

Hanem a segéd is cselekszik valamit! — mondom. A gyermekek olvasák a második mondatot s mondják: az reszel. (Húzzuk alá.) Abból a cselekvést jelentő szöból, hogy kalapál: megtudtuk, hogy a mester cselekvése, a kalapálás, most, a jelen időben történik. Akkor mikor beszélünk Vajjon megtudjuk e ebből a szöból, hogy: *reszel,* azt, hogy mikor történik az? — készítem a gyermekeket az analógia alapján való gondolkozásra. — Igen. Megtudjuk belőle, mert ha azt mondjuk, hogy: *reszel,* a cselekvést jelentő szó melyik időben van? A jelen időben. — készítem a gyermekeket a hallott s a tartalmat kifejező szó használatára.

Az inas is cselekedett valamit. Melyik szóval mondtuk meg annak a cselekvését? A *fűjtat* szóval. Az is cselekvést jelentő szó. Azt is húzzuk alá! Ebből is megtudjuk, hogy az inas most fűjtat. Ez is a jelen időben van, mondják a gyermekek az előzők alapján. Olvasd el azokat a cselekvést jelentő szöakat, amelyekből megtudjuk, hogy mit csinál a mester, a segéd és az inas! Mikor azt mondjuk, hogy *kalapál, reszel, fűjtat,* melyik időben történik a cselekvés? — A jelen időben. — Ezt ide is írom — mondom, a három mondatot összekapcsolom s az összekapcsoló jel elé írom, hogy: *Jelen idő.* A tanításnak ezután a mozzanata után a tábla képe ez lesz:

A mester <i>kalapál</i>	Most történik.
A segéd <i>reszel.</i>	Jelen idő.
Az inas <i>fűjtat.</i>	

c) *Mi történik a kovácsműhelyben?* — A mester, a segéd, az inas este abbahagyják a munkát. Elmúlik a cselekvés: a kalapálás, reszelés, fűjtatás. Csendes a műhely, A kovácsmesterék megvacsoráznak, imádkoznak s lefekszenek. Másnap reggel felébrednek, ismét munkához fognak. — *Képzeltetem el a gyermekekkel az idő távlatát.* — Pali! — szóítottam fel az egyik gyermeket. — Ha te nem tudnád, hogy a mester tegnap mit csinált, Kálmán pedig tudná, hogyan kérdeznéd meg tőle: Mit csinált a mester tegnap? — Kálmán, felelj rá, de úgy, hogy azt is mondd meg, kiről mondd, hogy tegnap mit csinált! — A mester kalapált. Irjuk le ezt a mondatot. Most meg a segéd cselekvése után érdeklődj, Pali! Mit csinált a segéd tegnap? — A segéd *reszelt* — feleli Kálmán. Irjuk le ezt is. — Hanem az inas is csinált, cselekedett tegnap valamit. — *Az inas fűjtatott* — mondják, amit szintén a táblára írok.

d) *Melyik szöból tudjuk meg, hogy a cselekvés már megtörtént?* — Olvasd el az első mondatot, Laci, kinek a cselekvését jelenti. — A *kalapált*

szó jelent cselekvést s a mester cselekvését jelenti. Huzzuk alá! Ha csak ezt a szót halljuk: *kalapált*, megtudjuk belőle, hogy tart-e még, vagy már elmúlt a kalapálás. Megtudjuk, hogy már elmúlt, már a mester nem kalapál. Lám, ebből a szóból azt tudjuk meg, hogy elmúlt a cselekvés. Ezért azt mondjuk, hogy ez a szó a mult időben van. Hogyan mondjuk, hogy ez a szó a mult időben van? Hogyan mondjuk a jelen időben? S hogyan a multban. Melyik szóval fejezzük ki a második mondatban a segéd cselekvését? Azzal, hogy *reszelt*. Ha csak ezt a szót hallod, mire gondolsz? Arra-e, hogy most is reszel a segéd, vagy pedig arra, hogy már nem reszel? Arra gondolok, hogy már nem reszel. — Ez is a mult időben van, úgy, mint a *kalapált* szó — következhet a gyermek az előzők alapján. Hogyan mondjuk, ha most is folyik a reszelés? S hogyan mondjuk, ha már nem folyik, ha már elmúlt, ha már megtörtént? — mondom a többféle kifejezést. *(Ezzel egyrészt a gyermek szókincsét bővitem, kifejezési készségét fejlesztem. másrészt pedig a megértést is szolgálom)* — Melyik időben történt a reszelés? — A mult időben. — Melyik szóval mondtuk meg az inas cselekvését? — Azzal, hogy *fujtatott* — Megtörtént e már az a cselekvés, amit ezzel a szóval kifejeztünk? — Már megtörtént, azért ez is a mult időben van, mind a három! — mondom. A gyermek elolvassa, a három mondatot kapcsolójellel összekötöm s odaírom: *Már megtörtént. Mult idő.* A tábla képe most ez lesz:

A mester *kalapált*. A cselekvés már megtörtént.
A segéd *reszelt*. Mult idő.
Az inas *fujtatott*.

e) *Mi fog történni a kovácsműhelyben?* — A mester, a segéd, az inas azonban rem csak tegnap dolgozott, nem csak ma dolgozik, hanem holnap is dolgozni fognak s lehet, hogy ugyanazt a munkát fogják végezni. Hogyan mondjuk, ha a mester már nem kalapált, hanem majd fog kalapálni? — *A mester kalapálni fog.* Irjuk le. — Mít fog csinálni a segéd? *A segéd reszelni fog.* Irjuk le. — Az inasról is írjunk valamit! Azt, hogy: *Az inas fujtatni fog* — mondja a gyermek az analógia alapján. Irjuk le.

f) *Melyik szóból tudjuk meg, hogy a cselekvés csak fog történni?* Olvasd el az első mondatot s mondd meg, mely szavakkal fejezzük ki azt, amit a mester majd a jövőben, talán holnap fog csinálni? — *Kalapálni fog* szavakkal. Huzzuk alá. — Mely szavakkal mondjuk meg, hogy a segéd mit fog holnap, holnapután, a jövő időben csinálni? — *Reszelni fog* szavakkal. Még az inas sem fujtat. Azért mondjuk, hogy *fujtatni fog*. Kalapálni fog, reszelni fog, fujtatni fog — foglalom össze a szemléltetett szavakat. Ezek *jövő időben vannak*, azért, mert azt tudjuk meg belőle, hogy még nem történt meg a cselekvés, hanem majd meg fog történni. — Tanító bácsi, kérem, tessék odaírni, hogy: *A cselekvés még nem történt meg. Jövő idő* — mondja a gyermek az előzők alapján. A tábla képe ez lesz:

A mester *kalapálni fog*. A cselekvés még nem történt meg.
A segéd *reszelni fog*. Jövő idő.
Az inas *fujtatni fog*.

g) *Cselekvést jelentő szavak gyűjtése a jelen, mult és jövő időben* — Eddig a gyermekek csak három cselekvést jelentő szón szemlélték azt, hogy ez némi változással a jelen, mult és jövő időt is kifejezi. Most több cselekvést jelentő szót fogunk gyűjteni s azokat a mezőkre osztott táblázatba fogjuk csoportosítani. Ebből a célból a táblára rajzolt téglá alakot három mezőre osztjuk s ezek fejére odaírjuk, hogy jelen, mult és jövő idő. Először a megvizsgált „kalapál”, „reszel” és „fujtat” szavakat mind a három időben kifejezve, írjuk a grafikonba s utánuk a többi cselekvést jelentő szavakat. Ezek gyűjtése így következhetik: Mikor labdázna a gyerekek, sok mindent cselekezzenek. Gyűjtsük össze s írjuk ezek alá azokat a szavakat, amelyekkel a labdázók cselekedeteit kifejezzük, megmondjuk. — Mit csinálhat az egyik gyermek? — Dob — mondják. — Hová írjam? — A jelen idő alá. — Hogyan mondjuk, ha már nem dob? — Dobott. Ezt a mult idő alá tessék írni.

— Hogyan mondjuk, ha készül dobni? — Dobni fog. Ezt a jövő idő alá tessék írni. Ugyanígy gyűjtjük össze a többi szót is, mely után a táblám ez lesz:

Most történik	Már megtörtént	Még nem történt meg, csak most fog történni
<i>Jelen idő</i>	<i>Mult idő</i>	<i>Jövő idő</i>
kalapál reszel fújtat dob üt fut ver vár kap	kalapált reszelt fújtatott dobott ütött futott vert várt kapott	kalapálni fog reszelni fog fújtatni fog dobni fog ütni fog futni fog verni fog várni fog kapni fog

Olvasd el a jelen időt jelentő szavakat, Géza! Te meg Pista, azokat, amelyek mult időt jelentenek. Sanyi olvassa el, amelyek azt jelentik, hogy a cselekvés meg fog történni, tehát a jövő időben vannak.

h) *A mult és jövő idő helyes írása.* Ödön hangosan, ti meg magatokban olvassátok el azokat a cselekvést jelentő szavakat, amelyek a mult időben vannak s figyeljétek meg azok végét! — mondom. A gyermekek elolvassák s megmondják, hogy mindegyik t-vel végződik, még pedig az egyik egy, a másik két t-vel. Érdekes! A mult időben minden cselekvést jelentő szó t-vel végződik. Alá is húzom ezeket a t betűket. *Kalapált*, — mondom s mutatom. Egy-egy t-vel van írva. Melyik betű van a t előtt? A l. Magán vagy mássalhangzó a l? Mássalhangzó. A t előtt mássalhangzó van s egy t betűvel van írva s a t előtt l van. A l mássalhangzó, — állapítják meg a gyermekek. Most meg ezt *vert* szót nézzétek meg! Ez is egy t-vel van írva, előtte r van. És a *várt* szó? Az is egy t-vel van írva s előtte r van. A r mássalhangzó, mondják. Most vizsgálgassátok a *fújtatott* szót. Az két t-vel van írva. Előtte o van. Az o magánhangzó, — állapítják meg a gyermekek. Ugyanígy végighaladok a *dobott*, *ütött*, *futott* és *kapott* szavakon. Mire a gyermekek a szavakon végighaladnak, már ki is alakul a lelkükben a szemlélet eredménye s megmondják, ha a mult időben a t előtt magánhangzó van, akkor két t-vel, ha pedig mássalhangzó van, egy t-vel van írva. Mire kell tehát figyelnetek akkor, ha írás közben a cselekvést jelentő szó mult idejét írjátok? De a nyelvek és a fületek is megmondja, hogy mikor hosszú s mikor rövid a t mult időt jelentő szó végén. Próbáljátok csak! készítem a gyermekeket nyelv-érzékük fejlesztésére, mely még a mult idő helyes leírásában is eligazítja őket. Jancsi hangosan, ti pedig magatokban olvassátok el azokat a cselekvést jelentő szavakat, amelyek a jövő időben vannak! Mindenütt ott a *fog* szó, — veszik észre a gyermekek. Igen, ez a jövő idő jele. Nézzétek meg, hogy össze vagy külön van-e az írva, a cselekvést jelentő szóval! — mondom — s a gyermekek megállapítják, hogy mindenütt külön van írva. Ha ti írjátok a jövő időt, a *fog* szót, ti is külön írjátok!

i) *Mit tudhatunk meg a cselekvést jelentő szavakból?* A gyermekek eddig még csak azt figyelték meg, hogy a cselekvést jelentő szavakból azt tudhatjuk meg, hogy valaki valamit cselekszik s hogy egy vagy több személy cselekszi-e azt. Most azt kell velük észrevétnem, hogy a cselekvést jelentő szó azt az időt is kifejezi, amelyben a cselekvés történik. Ebből a célból ugyanannak a jelentés szónak a jelentését mind a három időben vizsgálatom. Így: Mit tudsz meg ebből a szóból: ír? Azt, hogy valaki ír. Egy vagy több gyermeknek cselekvését jelenti-e ez? Egy gyermekét. Akkor mit tudsz meg belőle? Azt, hogy valaki ír s hogy egy ír. Vajjon megtudod-e azt belőle,

hogy mikor, mely időben történik ez a cselekvés? Igen, most, a jelen időben történik. Hány félét tudsz meg tehát te abból az egyetlen szóból? (Három félét, mondja a gyermek. Ugyanígy vizsgálatom az ír szót a múlt és a jövő időben is.

a) *Összefoglalás.* Mondjátok el, hogy mi mindent tanultatok meg ma! — mondom — s a gyermekek a táblára vagy a füzetekbe írt példákat nézik s annak alapján elmondják mindazt, ami eszükbe jut. Önálló beszámolásukba kérdésekkel csak akkor avatkozom, ha valami lényeges dolgot nem említettek. Arra szoktatom őket, hogy társuk beszámolását ellenőrizzék, azt javítsák, esetleg pótolják.

b) *Tollbamondás.* Irjunk például az időről. A hó ma nem esik, de tegnap esett. Lehet, hogy holnap is esni fog. Varjú áll a jegenyén. Tegnap is ott állt. Talán holnap is ott fog állani. Irjátok le a következőket: Ad, adott, adni fog. Kap, kapott, kapni fog. Tud, tudott, tudni fog. Tör, tört, törni fog. Vág, vágott, vágni fog. Szór, szórt, szórni fog.

c) *Másoldás.* Másoljátok le a tábláról az oda felírt cselekvés szókat olyan csoportosítással, mint ott látjátok!

d) *Cselekvés-szavak gyűjtése.* Valamely tárgyalat olvasmányból a gyermekek keressék ki a cselekvést jelentő szavakat s írják le azokat, jelen, múlt és jövő időben.

Drózdya után Kovács Lajos.

Gyakorlati tanácsok.

Március hó folyamán elintézendők:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Március 1-ig:

Áthelyezési kérelmeket az állami iskola igazgatója javaslatával együtt felterjeszti a kir. tanfelügyelőhöz.

(Az 1.900—1937. eln. számú rendelet.)

Március 15-én:

Nemzeti lobogót ki kell tűzni az iskola épületére.

A 27.919—1922. M. P. számú V. K. M. rendelet 2. bekezdése:

„Mint hogy a nagy márciusi nemzeti eszmék fellobbanásának és mindenkit magával ragadó győzelmes térhódításának emlékülnepe iskoláinkban eddig is egyik kiemelkedő, jellemképző, nemzeti érzést fejlesztő eseménye volt: elrendelem, hogy március 15-én valamennyi, rendelkezésem és vezetésem alatt álló tanintézetben a nap jelentőségének megfelelő hazafias ünnepély tartassék. Az ünnep jeléül minden iskola és egyéb intézmény tűzze ki a nemzeti lobogót.“

Közli: *Kovács Lajos.*

Adatok, megjegyzések.

A népfőiskola egyházi jellege.

Benda Kálmán a Magyar Élet ez évi 1. számában ismertetést írt Kovács Bálintnak Magyarországi keresztyén népfőiskolák című füzetéről s többek között azt az aggodalmát fejezi ki, hogy „az a felekezeti népfőiskola helyes úton jár e... ahol az egyetemes egyháztörténet ugyanannyi órát kap, mint a magyar történelem, a magyar irodalom meg még annyit sem, ott résen kell lenni, hogy a felekezeti (nem vallási!) nevelés a magyar rovására ne menjen. Lehet-e öntudatos, művelt magyarokat nevelni a vallásért és lelki ismeret szabadságáért messze földön, fölünk idegen légkörben vívott hősi és elkeseredett küzdelmek ismertetésével? Vajjon az egyházak egyetemes történetéből sugárzik-e olyan erő, amellyel magyar lelket és magyar történelmet lehet formálni? Vajjon az így nevelt különböző felekezeti magyarok találkoznak-e majd a népfőiskola után magyarságukban? Nehéz kérdések ezek és nem mernék rájuk egyenesen igennel felelni“.

Erre a kritikára, amelynek most többi oldalával nem foglalkozunk, a Magyar Ifjúság, a KIE nemzeti Szövetségének lapja, amelynek köréből a fentemlített könyv keletkezett, válaszol a lap februári számában. Hangoztatja azt, amit a Népfőiskolai Tanács kimondott, hogy „népfőiskolai tanfolyamot csak határozott evangéliumi hitvallásos alapon kívánatos szervezni“ s kifejezi, hogy a népfőiskola „éppen a lelkiismereti szabadságért folytatott küzdelem kemény bástyája“ s hogy a „valláserkölcsai“ alapra való helyezése a munkának „nem megosztja a magyarságot, hanem éppen tömöríti s a tömörülődket hittel világosítja fel“.

A teljesség kedvéért még jegyezzük fel a Konvent határozatát, amely az egyház által létesítet népfőiskolai tanfolyamoknál, anélkül, hogy a tantervet megkötné, alapvető elvül köti ki, hogy azok szelleme református legyen s hogy az előadókat is az ilyen szellemű emberekből kell válogatni.

Lehetne ezt a kérdést s a körülte felmerült vitát el is hallgatnunk, hogy nem tesszük, két dolog indít: az egyik az, hogy a népfőiskolai munkát az erdélyi egyházkerület is megkezdette, sőt Erdélyben a római katolikus egyház is. Mikor tehát arról van szó, van-e és milyen jogosultsága az egyházi nevelésnek ezen

a téren, ez a kérdés minket is érdekel. A másik az, hogy ebbe a kérdésbe vet valami világosságot a mi részünkről és a mi részünkre is, az, amit Erdélyben általában mindig, de különösen a húsz éves megszállás tanúságai gyanánt vallunk. Hogy ezt Erdélyben sem mindenki vallja — legalább is ma már — azok közül, akik húsz évig vallották, az magán az igazságon nem változtat.

A Benda Kálmán aggodalmait, ha nem osztjuk is mindenben, sokban megértjük, különösen, ha ezeknél nem elsősorban rólunk van szó. Megértjük, hogy egy ilyen fiatal mozgalmat, amelynek, mint minden mozgalomnak, még nélkülöznie kell a kitaposott útak és hagyományossá vált eljárások kényelmét és biztonságát — de hiszen akkor nem is lenne már mozgalom — félti attól, hogy felekezeti surlódások és viták központjába kerüljön, vagy éppen ezek eszközévé váljék. Ő a mozgalomban és a munkában egy elsősorban magyarságra nevelő munkát akar látni, egy olyan magyarságot, amelyet nem oszt meg a felekezeti hovatartozás s amelynek előbbvaló a saját történelme és irodalma, mint messze országokban folyó hitviták ismerete. Nincs magyar ember, aki ezt a félelmet ne érezné, sőt többet, mint félelmet, szomorúságot afelett, hogy, ha nem is ebben a munkában, de más tereken — nem lehet mindig biztosítani azt az egységés szellemet, amire szükség volna. Viszont a másik oldalon úgy látszik, hogy az egész népfőiskolai mozgalom nem veszi elég világosan tekintetbe azt a tényt, hogy minden szervezetnek megvan egy olyan nevelési szel- szelleme, amelyet nem adhat fel, ha saját maga létéről le nem akar mondani. Egy római katolikus népfőiskola nem lehet más, mint római katolikus szellemű és ez így van jól, egy református nem lehet más, mint református szellemű s ha nem az, akkor semmit sem ér. Az „evangéliumi és hitvallásos alap” tehát csak egy formális meghatározás, mert nekünk ez, másoknak az az evangéliumi szellem és hitvallásos alap. Ez azt jelenti, hogy számolni kell vele, hogy a népfőiskolai mozgalom és munka minden egyház kezében eszközzé lesz arra, hogy a saját hitvallásában és a saját szellemében nevelje a fiait. Ha csak tehát az egész munkát ki nem veszik az egyházak kezéből — és ez szerintünk végzetes hiba s az egész munkát megsemmisítő törekvés lenne — akkor ezzel a ténnyel számolni kell s nem áltathatjuk magunkat azzal, hogy olyan református és katolikus népfőiskolák lesznek, amelyek egymástól semmiben sem fognak különbözni.

A következő kérdés az: hogyan szolgálhatják akkor ezek az egységés magyar szellemet? Hát egyszerűen úgy, ahogyan szolgálják a felekezeti iskolák, a római katolikus és református egyformán. És itt van az az erdélyi tapasztalat, amire hivatkoznunk kell. Mi Erdélyben a húsz éves idegen uralom alatt, az összes egyházak együtt végeztünk bizonyos munkákat. Mindegyik egyháznak megvolt pld. az ifjúsági munkája és megvolt úgy, hogy ebbe egyik sem tett engedményeket a másik felfogásának vagy hitének. Kapcsolat sem volt sok ezek között a munkák között,

inkább csak tudtunk egymásról és figyelemmel kísértük egymást. És mégis egyik sem vált ezek közül olyanná, amelynek a magyarságra való hatását, a nemzeti szellemét félteni vagy éppen kétségbe vonni lehetett volna. Miért? Mert ezeket a munkákat minden a hitvallásra vonatkozó távolság ellenére is összekapcsolta egy egységes szellem, amit nem mesterségesen igyekeztünk kialakítani, megrögzíteni, amely nem valami szólamyszerűségben állott, hanem a nemzeti életnek igazán az evangélium alapján való szolgálatában. Mi a hitben találtuk meg azt a gyökeret, amelyre az egész nemzeti életet fel lehet építeni s amelyben bele kell gyökereztetni, hogy a levegőben ne lógjon és üres szólamná ne váljék.

És éppen azért, akármilyen különösnek tetszik is, számunkra nemcsak a vallásszabadságért vívott küzdelmek, nemcsak az egyetemes keresztyén egyház története, hanem az egész világeresztélyenség kérdései is, úgy éreztük, beletartoznak abba, ami a mi életünk egy részét képezi. Hiszen az a hit, amelybe a mi nemzeti életünk gyökerezett és gyökerezik, nem választható el a mások hitétől, az minket meggazdagít s a miénk meggazdagítja azt, mert népi és nemzeti sajátságok és különbségek felett, vagy talán azok alatt, a mélyben, a Krisztusban való közösség áll, mely azt áthatja s a népi és nemzeti élet csak úgy lesz igazán az, aminek Isten akarja, ha ebbe a hitbe épül bele.

Mi Erdélyben — legalább is a protestáns és közelebbről a református népfőiskolai munkában — hogy mások hogy csinálják, az más kérdés, — ma is ezen az alapon akarunk dolgozni. Nem akarjuk elszűkíteni az ifjúság nevelését azzal, hogy megfosztjuk attól a kitekintéstől, amit neki az egész élet szemlélete ad s azt valljuk, hogy a néptünk szolgálata akkor lesz igazi, ha azt, mint Benda Kálmán írásában is olvassuk, vallásos, vagy még inkább hívő lélekkel végzik azok, akik a népfőiskolában tanulnak. De ugyanakkor valljuk, hogy ez a hit nem valami általános, mindenki számára azonos formában nyilvánul, tehát az egyház munkáját ebben nem lehet sem nélkülözni, sem általánosítani. Az egyház azonban nem önmagáért van, hanem azért, hogy Isten Igéjét hirdesse. Nem önmagát propagálja, hanem az Igét hirdeti. Amilyen mértékben ezt az egyház végzi és csak ezt végzi, olyan mértékben oszolhat el az aggodalom a felekezetieskedő munkával szemben.

I. L.

A szerkesztőség csak az ebből a célból beküldött theologiai vagy pedagógiai vonatkozású művek ismertetését vállalja.

Dr. Domján János: A magyar református presbiter.

A presbiteri tiszt rövid ismertetése. Budapest, 1941. Ára 40 fillér.

Szükség van arra, hogy időnként újabb és újabb formában igyekezzünk a református presbiteriség fogalmát tisztázni s annak feladatait feltárni azok előtt, akik ezt a tisztet viselik. A Domján János füzetére erre a célra nagyon jól megfelel. Először a presbiteri tiszt kialakulásáról beszél, ismertetve az erre vonatkozó rendelkezéseket a Szentírásban, a genfi egyházban és hazánkban, s végül egy elvi összefoglalásban megállapítva, hogy a presbiterium az a testület, amely által egyházunk Isten igéje szerint magát kormányozza, ezért a presbiter nem az egyház szolgálója, hanem a Krisztusé s a lelkipásztorral egyenrangú társ a szolgálatban. A második rész a presbiterre vonatkozó törvényeket ismerteti, hangoztatva, hogy nem a törvények betöltése, hanem a lelkiület az, ami legfontosabb. A harmadik rész a presbiter lelkiületéről szól, beszél a hitről, a hit megvallásáról és a szeretetről. A füzet negyedik részében a presbiter szolgálata van ismertetve, az anyagi ügyek és gyűléseken való magatartás, az istentisztelet, bibliaóra és ünnepélyek látogatása és a családlátogatás körében, majd a szegénygondozás, a vegyes házasságra lépők gondozása, a hittanórák látogatása terén. Végül a presbiteri esküt ismerteti és magyarázza.

A füzet, bár szerettünk volna több indító elemet látni benne, mint ismertetést, szépen és ügyesen foglalja össze a presbiterről szóló követelményeket s ezért örömmel ajánljuk különösen presbiteri konferenciák anyagául és a presbiteretek kezébe való juttatásra.

Dr. Ecsedy Aladár: Mindennapi kenyér.

Elmélkedések az esztendő minden napjára. Tahitófalu, 1941. Ára 6 pengő.

A magános áhitat számára kiadott napi bibliaolvasó kalauzok, illetőleg vezérkönyvek közé tartozik az Ecsedy Aladár ezen című könyve is. Minden napra egy elmélkedést ad, egy bibliai ige alapján. Ecsedy Aladárnak van mondanivalója a kereső lélek számára s megvan az az adománya, hogy fel tudja vetni a legvégső kérdéseket. A legvégső kérdés természetesen az, ami ebben a könyvben is folytonosan előjön, mert elő kell jönnie: kié vagy te? Azoknak azonban, akik már rendszeresen olvassák a Bibliát, tovább is kell menni, vagyis odáig, ahol ennek a kérdésnek a mindennapi élet fordulataiban való levonása és következménye lép eléjük. Ebben a tekintetben a kötet nem elég változatos, aminek egyik oka az, hogy az elmélkedések nem annyira az

Ige magyarázatai, mint egy kívülről felvett gondolat alapján állanak, pedig az Ige az, amely mindig változatos, amelynek a magyarázata a lélek különböző kérdéseire mindig megadja a feleletet. Csak egy kiragadott példa a Jan. 2-i elmélkedés, ahol a II. Kir. 4:4 alapján arról beszél, hogy a keresztyén embernek a világtól elrejtözve kell Istentől erőt kérni, ami helyes és igaz gondolat, de nem ennek az Igének alapján, mert ez inkább arról beszél, hogy Isten cselekszik titkosan. Ilyen a jún. 22-i elmélkedés, ahol Fil. 3:20 alapján a mágnestről beszél, azaz arról, hogy az embernek a mennyhez kell kötnie, holott itt az Ige a jelen világgal megelegedő emberekkel szemben az e világon fennálló mennyi polgárságot hangoztatja. Az előbbi gondolatnak nem a II. Kir. 4:4, hanem a Máté 6:6, az utóbbinak pl. a Máté 6:21 a locus classicusa. A szinte mindenütt előforduló példák, történetek és hivatkozások sokszor mint más könyveiben is, elhomályosítják az ígét, amelynek egyszerű és hiteles magyarázata mindig elég.

Egyébként a könyvet nagy haszonnal olvashatja bárki s alkalmas a magános áhítatok vezetésére.

I. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6.— P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 6.50 P. Előkészületben a III. kötet. (6.— P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása 170 oldal. Ára 6.— P.

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —.50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —.10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség? ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjön Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Teresi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazámból.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3.— P. Egy-szerűbb kiadás ára 2.— P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 1.50 és 2.80 P.

Ecsedy Aladár: Örvendeztetek! 30 elő-adásra alkalmas darab, ára 5.— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mon-dásos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL“

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak: Egy óra 2.40 Pengő, negyedévre 7.20 Pengő
